

J. J.

Z historii papiernictwa

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 6/3, 514-515

1961

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ze sprawozdań pisanych w latach 1766—1767 wynika, że odkrywka ta zatrudniała wówczas zaledwie 6—10 robotników. Ekspersi pozytywnie oceniają zasoby węgla i ekonomiczną celowość jego wydobywania, uskarżają się jednak na mały popyt na węgiel i podają sposoby powiększenia zbytu, np. przez założenie opalanych węglem pieców wapienniczych.

Przy artykule reprodukowany jest załączony do jednego ze sprawozdań plan kopalni.

E. O.

HISTORIA TECHNIKI W „MECHANIKU”

Stała rubryka „Mechanika” Z historii techniki przynosi w nrze 2/1961 artykuł mgra inż. Stefana Knapika *Kinematyka tokarki tarczowej znajdującej się w Muzeum Techniki w Sielci Wielkiej*. Tokarka ta należy do grupy obrabiarek sprowadzonych z Anglii w latach 1826—1827 dla fabryki maszyn w Białogonie pod Kielcami. W fabryce białogońskiej obrabiarki te pracowały do roku 1956, kiedy staraniem warszawskiego Muzeum Techniki umieszczono je w organizowanej placówce muzealnictwa technicznego w Sielci Wielkiej.

Artykuł zawiera opis działania tokarki, jej charakterystykę techniczną oraz wyjaśnienie podanych obok rysunkowo schematów kinematycznych.

Kinematyka pozostałych obrabiarek białogońskich była opisana przez tego samego autora w „Przeglądzie Technicznym” (nr 34/1959).

W nrze 1/1961 rubryka *Z historii techniki* wypełniona jest przypomnieniem problemów, wysuniętych do dyskusji na I Zjeździe Techników Polskich, który odbył się we wrześniu 1882; a w nrze 3/1961 — omówieniem pracy Karola von Klinckonströema *Knaurs Geschichte der Technik*, wydanej w 1959 r.

J. J.

Z DZIEJÓW POLSKIEGO PIŚMIENICTWA ODLEWNICZEGO

Artykuł dra Jerzego Piaskowskiego, zamieszczony w nrze 1/1961 „Przeglądu Odlewniczego”, dotyczy najnowszych dziejów piśmiennictwa odlewniczego w Polsce. Jest mianowicie poświęcony 10 rocznicy ukazania się pierwszego numeru „Przeglądu Odlewniczego”.

Autor nawiązując do dawnych tradycji dokonał krótkiego przeglądu polskich czasopism technicznych, które zajmowały się problematyką odlewniczą, a następnie szczegółowiej omówił zakres tematów podejmowanych przez „Przegląd Odlewniczy” oraz wymienił najbardziej zasłużonych współpracowników czasopisma.

J. J.

Z HISTORII PAPIERNICTWA

W stałym dziale „Przeglądu Papierniczego”, poświęconym historii papiernictwa, ukazały się ostatnio dwa następne artykuły.

W nrze 1/1961 doc. Kazimierz Sarnecki ogłasza rezultaty prowadzonych przez siebie badań nad gatunkiem i pochodzeniem papieru użytego do druku „Merkuriusza Polskiego”. Artykuł ten jest związany z jubileuszem 300-lecia prasy polskiej.

Autor po krótkim przypomnieniu okoliczności, w jakich była wydawana pierwsza gazeta w Polsce, omawia przebieg i wyniki swoich dociekań. Udało się całkowicie jednoznacznie zidentyfikować papier użyty do druku pierwszych 11 numerów „Merkurjusza Polskiego”. Papier ten pochodził z papierni w Krzeszowicach stanowiącej własność rodziny Tęczyńskich. Pozostałe numery, z jednym wyjątkiem, drukowane były prawdopodobnie na papierze z papierni należącej do Żółkiewskich.

W nrze 2/1961 prof. dr Jadwiga Marchlewska-Szrajer przypomina artykułem *Trzysta lat receptury papieru gazetowego* inny jubileusz prasowy, tym razem w skali światowej, mianowicie 300 rocznicę ukazania się pierwszego dziennika na świecie, która minęła 1.I.1960 r. Autorka zestawia najważniejsze zmiany, które zeszły w tym okresie w recepturze używanego papieru gazetowego.

Artykuł stanowi fragment przygotowywanej do druku książki *Wszędobylska celuloza*.

J. J.

POLACY PIONIERAMI HUTNICTWA SZKLANEGO W AMERYCE

1 października 1608 r. wylądowała na brzegach Ameryki Północnej w Jamestown (Wirginia) grupa osadników przybyłych z Anglii na małym statku „Mary and Margaret”. Wśród tych przybyszy byli również specjalnie sprowadzeni z Polski szklarze, którzy zbudowali wkrótce w Jamestown pierwszą hutę szkła w Ameryce. Warto dodać, że działo się to na 12 lat przede wyprawą statku „Mayflower” którą uważa się powszechnie za początek kolonizacji Ameryki Północnej.

350 rocznicę przybycia pierwszych Polaków na kontynent amerykański obchodziła uroczyste Polonia amerykańska. W 1958 r. Kongres Polaków w Ameryce wydał m. in. specjalny zbiór dokumentów z tej okazji. Na podstawie tego zbioru Janusz Jabłkowski i Zbigniew Maraszkiewicz opracowali artykuł *Pierwsza huta szkła w Ameryce — dzieło polskich szklarzy* („Szkło i Ceramika”, nr 1/1961).

Autorzy relacjonują okoliczności, które wpłynęły na fakt znalezienia się polskich szklarzy w Ameryce, a dalej podają opis huty szkła w Jamestown, stosowanych w niej metod produkcyjnych oraz wyrobów. Te ostatnie wiadomości otrzymane w wyniku przeprowadzonych już po zakończeniu ostatniej wojny prac wykopaliskowych na miejscu, gdzie istniała huta. Wiadomości te były na tyle wyczerpujące, że pozwoliły na całkowitą rekonstrukcję obiektu. Obecnie w zrekonstruowanej pierwszej hucie szkła w Ameryce prowadzona jest pokazowa produkcja według dawnych metod.

J. J.

TARTAKI PUSZCZY KOZIENICKIEJ W XVIII WIEKU

W XVIII w. znajdowały się na terenie Puszczy Kozienickiej trzy tartaki położone nad rzeczką Zagożdżonką, której wody stanowiły siłę napędową dla traków. Artykuł Ryszarda Zaręby zamieszczony w miesięczniku „Przemysł Drzewny” (nr 2/1961) podaje szereg informacji o istniejących w tych tartakach urządzeniach mechanicznych, warunkach i metodach pracy, a także o stawkach wynagrodzenia dla pracowników.

Artykuł został opracowany na podstawie lustracji ekonomii kozienickiej, które przeprowadzano w okresie od 1709 do 1784 r.

J. J.